

Uçan Süpürge

5. Kadın Filmleri Festivali

Bu yıl beşincisi gerçekleşen Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali Mayıs ayında Ankara'da gerçekleşti ancak bir çok yönden üzerinde durulmayı hak ediyor. Birincisi, bu yıl ya da daha önceki yıllarda bu festivali kaçırdıysanız, önümüzdeki sene için bir uyarı bu yazı. Festival her yıl Mayıs ayında gerçekleşiyor, dünyadan ve Türkiye'den çok sayıda kadın yönetmenin filmlerini izleyiciyle buluşturuyor.

İkincisi, her alanda tırnaklarıyla kazıyarak başarıya ulaşan kadınların, sinema alanında yaptıklarının tanıtılması, irdelenmesi açısından önemli bir işlev yerine getiriyor Festival. İzleyici olarak ben, kadın yaptı diye yapılan her filmin alkışlanması gerektiğini düşünmüyorum ve sanıyorum festival yöneticileri de böyle bir bakış taşımıyorlar. Ama dünyada her siyasi düşünceden kadının kamera arkasında neyi nasıl yaptığının birarada görülmesi açısından festival önemli bir misyon yükleniyor.

Üçüncüsü bir festivali, sanata ilişkin madde kaynak yaratmanın çok zor olduğu bir ülkede beş yaşına getirmiş olmak ayrı bir değer taşıyor. Bir zamanlar küçük bir odada, böyle bir organizasyonu yapabilir miyiz diye cesaretle tartışan kadınlar, bugün gene zorluklarla ama özgüvenle ve birikmiş deneyimle daha kapsamlı bir festival düzenliyorlar.

Bu yılki festivalin en dikkat çekici bölümünü "Bir Ülke Almanya Kadın ve İdeoloji" oluşturuyordu. Hitler'in sinemacısı olarak bilinen Leani Riefenstahl filmleriyle festivalin konuguydu. Tarihin en tartışmalı yönetmenin filmleri ilk kez Türkiye'de Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali ile izleyiciyle buluştu. Kaçı-

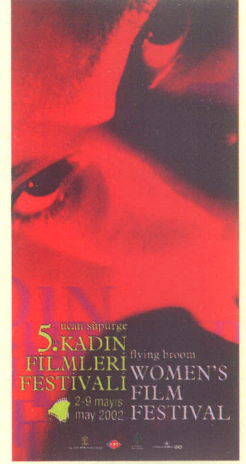
ranlar da çok oldu. Belki seneye yeniden. Riefenstahl, sinema otoritelerinin üzerinde görüş birliğine varamadıkları bir kadın yönetmen. Hitler'in sinemacısı ve faşist estetiğin yaratıcısı mı? Yoksa büyük bir belgeselci mi?

Hitler'in sinemacısı olduğunu kendisi hiçbir zaman inkar etmedi ama çok iyi bir yönetmen olduğu ve dönemi de çok iyi belgelediği tartışılmaz bir gerçek olarak filmleriyle karşımızda duruyor.

Ve sonuncusu, Türk filmlerinin ödüller aldığı, uluslararası festivallere çağrıldığı bir dönemde, başarılı ve sessiz sedasız çalışan kadın yönetmen Handan İpekçi'nin "Büyük Adam Küçük Aşk" filmi yasaklandı, İstanbul Film Festivali'ne bu yüzden katılamadı ve gösterimi yapılamıyor. Özellikle sinema yönetmen ve oyuncularını başta olmak üzere bir çok kesimden bu yasaklamaya tepki geldi. Uçan Süpürge Film Festivali'nin en azından katoloğa filmin tanıtımını koyarak, Handan İpekçi'ye destek vermesi beklenmez miydi?

"Hiçbir yerde" Montreal'e Gidiyor

Tayfun Pirseliimoğlu'nun senaryosunu yazıp yönettiği ve başrolünde Zuhal Olcay'ın oynadığı "Hiçbir yerde" adlı film, dünyanın önemli festivallerinden biri olan Montreal Film Festivali'ni gidiyor. Hiçbir yerde, 22 Ağustos-2 Eylül tarihleri arasında yapılacak olan festivalin Resmi Yarışma Bölümü'ne seçildi. Hiçbir yerde, 21. İstanbul Film Festivali Ulusal Yarışma Bölümü'nde Zuhal Olcay'a "En İyi Kadın Oyuncu" ödülünü getirmişti.

Bankayı Portakal Gibi Sattım Salim Taşçı/ Ümit Yayıncılık

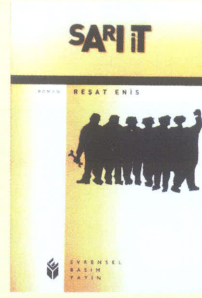

Ankara'nın ünlü emlakçilerinden Salim Taşçı, serüvenlerle dolu yaşamının renkli ve ilginç öykülerini kitaplaştırmış. Bir politikacının, bir düşünürün ya da bilim adamının anıları ya da yaşam öyküleri kamuoyunu ilgilendiren insanlar, genellikle ünlü politikacılar, sanatçılar, bilim adamları ya da kâşiflerdir... Bir emlakçinin ilginç ne anısı olabilir diye sormayın! Çünkü Salim Taşçı, kendi deyişiyle "gazetecilikten, emekçiliğe uzun bir yol çığnemiş", bu ülkenin insanında, ilişkilerinde kendisini gösteren "ruhunu" yakından tanımış.

"Türkiye'de herhangi sokaktan yüz adam sayın. Yüz adamdan doksan beşi maskeli gezer. Maskeli baloya gider gibiler. Önümüze yüzde beşinin çıkması da şans. Yüzde beşi buluncaya kadar, yüzde doksan beşin çemberinden geçebiliriz!"

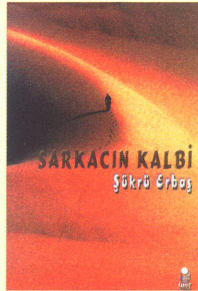
Kitaptan seçilmiş birkaç başlık, Taşçı'nın yüzleştiği toplumun kesitini anlamamızı kolaylaştıracak: Emlakçiyeye peynir siparişi veren albay, mezar satmaya çalışan yürüyen ceset, satılık ada arayan Arap şeyhi... Ve kitabın adını veren ilginç olay: Portakal gibi satılan banka... Salim Taşçı'nın bu öyküsü, günümüzde yaşanan ekonomik çarpıklıkları çok öncelerden, 1986 yılından haber veriyor. Zamanında en büyük gazetelere sürmanset olmuş gerçek bir olay.

Taşçı'nın anıları, içinde yaşadığımız toplumun güldüren ve düşündürülen bir aynası. Üstelik Taşçı, her biri bir diğerinden komik, trajik ve "ibretli" öyküleri, son derece usta bir dille, sürükleyici bir biçimde anlatıyor. İster gülün, ister ağlayın... Kitabın geliri, orman yapımına adanmış. Taşçı'nın oluşturduğu 56 ormana yenilerini katmak için...

Sarı İt Reşat Enis Evrensel Basım Yayın

Sarı İt, edebiyatımızın ilk işçi romanlarından. 1909 doğumlu Gazeteci Reşat Enis'in romanı, işçi sınıfının toplumsal hayata ağırlığını koyduğu, grevlerin filizlenip serpildiği bir dönemi, 1960'lar Türkiye'sini konu alıyor. İşçilerin çalışma koşulları, patronlarla girdikleri mücadeleler, işçi-sendika ilişkileri, işçilerin yaşadığı semtler, aile ilişkileri, günlük yaşayışları, aşkları canlı, çarpıcı diyaloglarla örülü, akıcı bir dille tasvir ediliyor. Sarı İt, bir edebi bir eser olmakla kalmıyor, bir dönemi belgeliyor. Benim gibi o döneme yaşınız yetmiyorsa, bu tanıklığı öğrenmek, yoksa hatırlamak için önerilebilecek bir kitap Sarı İt.

Sarkacın Kalbi Şükrü Erbaş Ümit Yayıncılık

Şair Şükrü Erbaş, bu kez gazete yazılarını toplayarak bir kitap oluşturmuş ama şiirsiz değil. Ben oldum olası, sevdiğim bir şairin düz yazılarını okurken rahatsızlık duyar, yazının orasında burasında şiir ararım. Şükrü Erbaş'ın kitabını da "yeni bir şiir kitabı" heyecanı ile elime alıp düzyazılarla karşılaşınca gene o sıkıntı bastı içimi ama Şair bunu bilirmiş gibi şiirsiz bırakmamış okuyucusunu. Aslında bir şairin yazdığı düz yazı da çokça şiirdir ama gene de şiirsiz şair kitabı olmuyor sanki. Şükrü Erbaş, Türkiye'nin sorunlarına, yaralarına dokunan düz yazılarıyla okuyucuyla birlikte.

İstanbul Müziğe Çağırıyor

İstanbul Müzik Festivali Haziran'da başlıyor. Festival bu yıl 30'uncu yaşını kutlayacak. Klasik müzik dinleyicilerinin yakından tanıdığı 12 solist 30. Yıl Konseri için Aya İrini'de biraraya gelecek.

İstanbul Müzik Festivali, bu yıl 30. yaşını kutluyor. Festival, 8 Haziran akşamı Aya İrini Müzesi'nde gerçekleşecek "30. Yıl Konseri" ile başlayacak. 1 Temmuz'a kadar devam edecek festivale, 700'ü yabancı olmak üzere toplam 1100 müzisyen katılacak.

30. Yıl Konseri'nde klasik müzik dinleyicilerinin yakından tanıdığı 12 Türk solist biraraya gelecek. Ayla Erduran, Verda Erman, Suna Kan, Ayşegül Sarıca, Hüseyin Sermet, Gülsin Onay, Ferzan ve Ferhan Önder, Yelda Kodallı, Bülent Evcil, Şefika Kutluer ve Efe Baltacıgil, şef Rengim Gökmen yönetimindeki İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası eşliğinde müzikseverlerle buluşacak.

Festival kapsamında 23 etkinlik yer alıyor. Aya İrini, İş Sanat, Beyoğlu Surp Yerroturtyun Klisesi'nde gerçekleşecek etkinliklerde, üç orkestra konseri, ikisi koro olmak üzere 6 oda orkestrası konseri, 5 resital, 2 geleneksel müzik

dinletisi ve bir koro konseri olacak. Festivalin orkestra konserlerinde ayrıca Londra Flarmoni Orkestrası da yer alacak ve iki konser verecek. Finli Şef Jukka Pekka Saraste'nin yöneteceği İlk konserin solisti Kemancı Vadim Repin. İkinci konserin solisti ise ünlü soprano Kiri Te Kanawa.

Festivalin en heyecan veren bölümünü ise dünyaca ünlü şef Ton Koopmon yönetimindeki Amsterdam Barok Orkestrası ve korusu ile viyolonselci Steven Isserlis'in solist olarak katılacağı Academy of Ancient Music oluşturacak. Flüt sanatçısı Şefika Kutluer de, geçen aylarda Diapason d'Or ödülünü alan piyanist Toros Can ve piyanist Peter Breiner eşliğinde konser verecek.

Festivalin sürprizlerinden biri, Cameratta Salzburg'u yönetmek için ilk kez Türkiye'ye gelecek olan efsanevi Şef Sir Neville Marriner. Marriner'in yöneteceği konserin solisti Piyanist Lars Vogt olacak. Festivalin geleneksel bölümü "Genç Solistler Dizisi" ise bu yıl da yeni yetenekleri tanıtmaya devam edecek.

Sinemacı Nazım Hikmet

Nazım Hikmet'in 100. doğum yılı 2002, Birleşmiş Milletler Kültür Örgütü UNESCO tarafından "Nazım Hikmet Yılı" olarak ilan edildi. Yalnızca şiir yazmadı Nazım Hikmet, çokça tiyatro oyunu da yazdı ve bir de sinemacıydı üstelik.

Nazım hapisten çıktıktan sonra İpek Film Stüdyolarında çalışırken.

Nazım'ın 100. doğum yılı ile ilgili yazı yazmayı düşündüğümde, şair kimliğine vurgu yapmak istemedim, öyle basma kalıp bir yazı da olmasın... Bu özel yıl nedeniyle bir çok tiyatro Nazım'ın oyunlarını sahneliyor, okuyucuyu bu oyunlar hakkında bilgilendireyim diye düşündüm. Nazım'a ilişkin yazı, bugüne somut olarak etkide bulunsun istedim. Nazım'ın hiç bilmediğim bir yönünü, sinemacılığını tesadüfen öğrenince, benim gibi bilmeyenler için heyecan verici bir bilgi olabileceğini düşünerek sizlerle paylaşıyorum. Bilgileri aldığım www.kameraarkasi.org adresinin hazırlayıcılarına da teşekkür ediyorum. Diyorlar ki, "Nazım'ın sinemacılığını belki biz daha gençler ilk kez Agah Özgüç'ün Kültür Bakanlığı için hazırladığı 80. Yılında Türk Sineması adlı 1994 tarihli kitapla fark ettik".

Nâzım, takma isimle onlarca film senaryosu yazdı ve sinema serüveni Muhsin Ertuğrul'la başladı. Ertuğrul zaten başında bulunduğu Şehir Tiyatroları aracılığıyla, şairin oyunlarını sahneleyerek, ona başka yan işler de sağlayarak sıkıntılı yaşamına destek olmaya çalışıyordu. Nâzım 1930'lu yıllardan başlayarak dönemin "tek yönetmeni" Muhsin Ertuğrul'un 13 filminin senaryolarını yazdı. Bunların önemli bir kısmı, sinema tarihçisi Nijat Özön'ün tespitiyle yabancı tiyatro eseri ve operetlerden "uyarlama" şeklindeydi. Nâzım bu filmlerin senaryosunu yazmanın yanı sıra, çekimlerde yö-

netmen yardımcılığı da yaptı. Şair, "Kahveci Güzeli"nde İhsan Koza, "Kızılırmak Karakoyun"da Ercüment Er takma adını, diğerlerinde ise Mümtaz Osman adını kullandı.

Nâzım'ın sinemadaki ikinci dönemi İhsan ve Osman İpekçi kardeşlere ait İpek Film Stüdyosu'nda çalıştığı dönem oldu. Muhsin Ertuğrul'la çalışırken "Düğün Gecesi/Kanlı Nigar" adlı kısa öykülü bir film ile "İstanbul Senfonisi" ve "Bursa Senfonisi" adlı iki belgesel film çekerek yönetmenliği deneyen Nâzım, ilk uzun metrajlı filmini ise İpek Film Stüdyosunda çekti. 1937'de, İhsan İpekçi'yle birlikte 'Türk sinemasını geliştirme' idealleri doğrultusunda "Güneşe Doğru" adlı filmi çekmeye girişti. Mütareke yıllarında belleğini yitiren bir gencin hayal dünyası üzerine kurulan filmi Agah Özgüç "bütünüyle başarısız" bulur. Nijat Özön de filmi "soğuk, yapmacık, gerçek dışı" olarak niteler. Filmin baş oyuncularını Ferdi Tayfur ile tanınmamış genç bir kızdır. Filmin dekorunu yapan Abidin Dino'nun ağabeyi Arif Dino da başrollerden birini oynar.

İpek Film Stüdyosu döneminde yaptığı bir başka önemli iş de seslendirmecilikti. Hem diyalog/altyazı çevirdi, hem seslendirme yönetmenliği yaptı. Zamanın ünlü seslendirmecileri Adalet Cimcoz ve Ferdi Tayfur'la birlikte seslendirmeye katıldığı bile oldu.

NAZIM YÜZ YAŞINDA

Ecz. Mehmet Domaç
TEB Genel Başkanı

düşünen insana düşman olanlar, insanlık adına üretilen hemen her güzelliği yadsıyanlar, kendileri gibi davranmayanlara yaşama şansı tanımadılar. Gerçekte insanların farklılıkları ile toplumu ve ülkeleri geliştirecekleri çok geç fark edildi. Tarihi kalıtlara sahiplenen insanın kendi coğrafyasında yaşayan ve hemen her ülke insanı için değer olan Nazım'ı sahiplememesi doğrusu anlaşılabilir bir durum değil.

Nazım Hikmet bir aydınlık ağacıydı. Şiirimizdi, soluğumuzdu. Nazım Hikmet gibi ulu ağacın soluduğu topraklarda yaşamanın onurunu taşıdık. Onun, halkını güzelleyen, halkına güzel gelecekler yaratma adına karanlıklarla savaşımları yasaklamaktı ayıp. Nazım 'Seviyorum seni ekmeği tuza basıp yer gibi' diyebilir de, herhangi bir başka şair sevgiliye "Ekmeğimde soğansın yaramda tuz" gibi dizeler yazsa gülünç olur. Nazım gibi söylemek öyle işlemiştir ki kanımıza, onun şiirindeki tazeliği tekrar duymak zordur. Nazım edası ile hüznülenmek, Nazım edasıyla coşmak, Nazım edasıyla dava gütmek, hatta Nazım edasıyla ahkam kesmek dilimize o kadar sinmiştir ki, karşımızdaki yapıtı nesnel olarak değerlendiremeyiz.

Topluma mal olmuşluğuyla, yaygın kullanımıyla, herkesin birkaç dizesini mutlaka belleğinde tutabilmesiyle, şarkılarda ve tiyatrolarda sürekli işlenmesiyle epey yorulmuştur bu şiir, ama eskimez. Tıpkı anıtların eskimemesi gibi.

Nazım'ın şiirinin sesinde daima toplum var, en çok "ben" dediği yerde bile "biz" çok uzak değil. Nazım Hikmet sadece bir ideoloji şairi değil, şiirinde bunu aşmıştı. Evet, toplumcu şiir yazıyordu; evet, bir ideolojiye bağlıydı; evet, birey

*Ben hem kendimden bahseden şiirler yazmak istiyorum, hem bir tek insana, hem milyonlara seslenen şiirler.
Hem bir tek elmadan,
hem süpürülen topraktan,
hem zindandan dönen insan rubundan, hem kitlelerin daba güzel günler için savaşından, hem bir tek insanın sevda kederlerinden bahseden şiirler yazmak istiyorum,
hem ölüm korkusundan,
hem ölümden korkmamaktan bahseden şiirler yazmak istiyorum.*

Nâzım Hikmet

BENİM OĞLAN FOTOĞRAFLARDA BÜYÜYOR

*İçimde acısı var yemişi koparılmış bir dalın,
gitmez gözümde bayali Haliçe inen yolun,
iki gözlü bir bıçaktır yüreğime saplanmış
evlât hasretiyle hasreti İstanbulun.*

*Ayrılık dayanılır gibi değil mi?
Bize pek mi müthiş geliyor kendi kaderimiz?
Elâleme baset mi ediyoruz?
Elâlemin babası İstanbulda hapiste,
elâlemin oğlunu asmak istiyorlar
yol ortasında
güpegündüz.*

*Bense burda rüzgâr gibi
bir halk türküsü gibi hürüm,
sen ordasın yavrum,
ama asılamıyacak kadar küçüksün benüz.
Elâlemin oğlu katil olmasın,
elâlemin babası ölmesin,
eve ekmekle uçurtma getirsin diye,
orda onlar aldı göze ipi.
İnsanlar,
iyi insanlar,
seslenin dünyanın dört köşesinden
dur deyin,
cellât geçirmesin ipi.*

ile toplum arasındaki diyalektiği en iyi kurmuş Türk şairiydi. Şiirinde çıkardığı sesteki çoğulluk, sürekli duyulan kolektif tını, bence bir anıtsallık iddiasının sonucudur. Yirminci yüzyılda sermayeden önce şiir küreselleştigiğine göre, Nazım ilk küresel şairdir Türkçe'nin, belki de tek.

Nazım Hikmet bazen Hiroşima'da küçük bir kız olarak çıkar karşımıza, bazen Rus devriminde bir işçi, bazen de Gülhane parkında bir ceviz ağacı. Her şeyin ve herkesin şekline bürünür. O yetmez karakter yaratıp sahneler canlandırır dünyanın dört bir yanından. Sinemacı olur; tarihsel anlatılar kurgular. Ressam olur, manzara- lar çizer. Bir bakarsınız derviştir, bir bakarsınız

devrimci. Her yerde olmak ister, hiçbir yerde fazla duramaz.

Nazımın şiiri evrenselleşmek isteyen, her insanın dramını canlandırmayı amaçlayan bir şiirdir, kişiselleşmekten hep kaçınır; anıtsallaşır.

Nazım Türkçe'de şiir evini bütün pencereleri ve kapıları ardına kadar açarak havalandırmış, evi baştan boyamış, en yeni eşyayla dayamış döşemiş. Evdeki eski düzeni alt üst etmiş. Davranış kurallarına harfiyen uyulan bu evi bayram ve kavga yerine çevirmiş, sonra da çekip gitmiş. Evde hala onun gür sesi, kahkahası çınlıyor, kapıda da ayak izleri var.

Nazım, Yunus Emre'nin dilindeki berraklıkla, aynı o damıtılmışlıkla ve durulukla kozmostan, uçaktan, dünyevi aşktan, devrimden söz etti. Gelenekte kalmış bir halkın dilini bir kalemde dünyaya ve geleceğe açtı. Nazım'ın dili yalındır. Nazım'ın yüzüncü yaşını, yani ölümsüzlüğünü kutlarken onun her gerçek sanatçı gibi en başta, özgürce dünyaya "evet" dediğini biliyoruz. Dolayısıyla bütünlük tutkusu eksik değil şiirinde. Onun şiiri gerçekten de ekmeğimiz arasındaki soğan, yaramızdaki tuzdur.

